

Asia: VN/23793/2023

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työttömyysturvalain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Lausuttavaa ansiopäivärahan määrän alentamista koskevasta ehdotuksesta?

Työttömien Keskusjärjestön mielestä ansiopäivärahan porrastaminen vähentää tai poistaa kolmannekselta ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajilta mielekkyyden hankkia ansiosidonnaisen työttömyysturvan vakuutus työttömyyden ajalle. Esitys lisää työttömien perheiden köyhyyttä merkittävästi - lisänä jo aiempiin työttömyysturvaan liittyviin maksuihin.

Vuonna 2022 8 % palkansaajista kuuluivat siihen joukkoon ansiosidonnaisten työttömyysturvan saajista, joilla tuloja oli 1000 – 1500 euron verran (1 % 500 – 1000 euron joukossa). 21 % kuuluivat seuraavaan kategoriaan eli 1500 -2000 euroa. Yhteensä 30 % ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajista kuuluivat alle 2000 euron tuloluokkaan.

Karkeasti noin 1160 euron kuukausi tuloilta pudotaan jo 40 päivän jälkeen peruspäivärahalle (kun peruspäiväraha on 37,21 euroa/pv). 170 päivän jälkeen n. 1240 euron tuloilla tiputaan peruspäivärahalle.

Yllä-olevasta voi päätellä, että kolmannes ansiosidonnaisen työttömyysturvan saajista (n. 2000 euroa kk tai alle) on esityksen johdosta tilanteessa, jossa miettivät onko kassaan liittyminen 40 päivän tai 170 päivän alentuman jälkeen mielekäästä.

Ero peruspäivärahaan tilanteesta riippuen ei ole kovin korkea esimerkiksi 1600 euron/kk tuloilla vain noin 7–9 euroa/pv. 20 % - 25 % porrastamisen jälkeen (vakuutus maksaa n. 100 - 300 euroa vuodessa). On sosiaaliturvan byrokratian kannalta ehkä monelle helpompi jättäytyä suoraan peruspäivärahalle, ja antaa asumistuen pysyä vakaana. Lapsiperheiden kohdalla toimeentulotukeen liittyvät toimeentulon ja työnteon kannustinongelmat tulevat osaksi tätä yhtälöä, koska työttömyysturvan lapsilisät poistettiin. Eli tarpeellisten päällekkäisten sosiaaliturvaetuuksien kanssa

saattaa tulla monelle ongelmia ja ehkä tästä syystä on helpompi jättäytyä ansiosidonnaisen työttömyysturvan ulkopuolelle pienituloisena.

Tästä esityksestä tulee tehdä perusteellisempi selvitys, miten se vaikuttaa käytännössä ihmisten toimeentuloon, kun otetaan huomioon jo aiemmin tehdyt leikkaukset sosiaaliturvaan. On jo nyt nähtävissä, että tämä esitys romuttaa pienituloisten ansiosidonnaisen työttömyysturvan idean.

Lausuttavaa palkkatuetun työtä ja työssäoloehdotusta koskevasta ehdotuksesta?

Palkkatuetun työn työssäoloehdon heikentämisestä herää paljon kysymyksiä.

-Miten työsuhteen maksajalla on oikeus päättää työsuhteen jälkeiset yleiset edut? Miten tällainen syrjintä on Suomessa mahdollista nyt ja jatkossa? Jos palkkatuki on valtion rahoittama, niin miten se antaa yritykselle oikeuden syrjiä työntekijöitä sillä perusteella onko palkan osana käytetty palkkatukea vai ei? Kahdella työntekijällä voi olla muutoin samat edut ja palkka, mutta kun toisen työntekijän palkkaan on käytetty palkkatukea, hän ei olisikaan oikeutettu ansiosidonnaiseen työttömyysturvaan (kun työssäoloehto toisella työntekijällä olisi esimerkiksi päässyt kertymään). Miksi tällaista työsuhdesyrjintää halutaan edistää?

Jäsenistömme on erittäin huolissaan ihmisten tilanteista jatkossa, jos palkkatuesta ei kerry työssäoloehdotusta. On kuitenkin suhteellisen paljon sellaisiakin palkkatukityösuhteita, jotka eivät johda pysyvämpään työllistymiseen.

Ylipäättään esitetyt työssäoloehdon heikennykset ovat suuri huolen aihe, koska sosiaaliturvan taso on monille riittämätön ja sitä heikennetään/on heikennetty hallituksen päätöksillä lisää. Etenkin harvaan asutuilla alueilla, kuten Pohjois-Karjalassa tai Lapissa ei ole liiemmin työmahdollisuuksia kaikille. Ilman vaihtoehtoisia työn tai koulutuksen yhdistelmiä, palkkatuen näin merkittävillä heikennyksillä syvennetään alueen ihmisten köyhyyttä ja syrjäytymistä. Kiinnostus palkkatukeen myös heikkenee, vaikka monilla meidän jäsenistöstämme ei ole oikein muitakaan vaihtoehtoja tarjolla.

On hyvä, että esityksessä on huomioitu niiden osatyökykyisten osatyökykyisten tilanne, joilla voi olla pidempiakainen jatkuva palkkatuki pohjalla. Esityksessä on huomioitu mahdollisuus siihen, että työssäoloehto voi kertyä 10 kk jälkeen.

Kommenttina s. 28 selvitystuloksiin. Tekstissä unohtuu, että asiakassegmentointi palkkatuella yrityksiin, kuntiin ja yhdistyksiin eroavat toisistaan. Järjestösektorille palkkatukeen päädytään

monista tilanteista. Esimerkiksi henkilö on voinut tulla kuntoutuksen kautta kuntouttavaan työtoimintaan järjestöihin ja kuntiin. Taustalla voi olla esimerkiksi päihdekuntoutus, mielenterveysongelma, ulosottotilanne jne. Yrityksissä palkkatuettu työ on yleensä työnvälityksen lopputulos – eli asiakkaan tilanne on lähtökohtaisesti eri tasolla. Asiakassegmentointi on hioutunut vuosien aikana paljon Siksi näiden tulosten vertailu ei välttämättä ole järkevää, jos näitä eri tilanteita ei huomioida.

Työllistyminen oppisopimuskoulutuksen ja palkkatuen yhdistelmänä on mielenkiintoinen selvityksen lopputulos. Olisi tärkeää edelleen edistää tätä jatkossa.

Viime vuosina tehdyt työllisyyspolitiikan muutokset mm. palkkatuen keston supistaminen, tai työttömyysturvan ikäsidonnainen poikkeussäännön korottaminen (s 32), näkynee pitkäaikaistyöttömyyden sitkeydessä ja rakenteellisen työttömyyden korostumisessa yli 50-vuotiaiden työttömien kohdalla. Kts. esim. tilastoja, joissa verrataan vuosia 2023 ja 2022. Nimenomaan yli 50-vuotiaiden työttömyys on lähtenyt kasvuun.

Vuoden 2019 koronakriisin nostattaman pitkäaikaistyöttömyyden laskemisen tahti on hidastunut suhteessa vuosien 2015-2019 työttömyyden laskuun. Pitkäaikaistyöttömien aktivointiaste on vuosien 2019 jälkeen ollut alhaisempaa, kun vertaa edeltävään aikaan (parhaimmillaan 16,52 %), nyt notkahduksen jälkeen parhaimmillaan (10,52 %). Tämän kehityksen ulkopuolella lukuun ottamatta koronan alkuaikoina, työvoiman kysyntä on ollut suhteellisen korkeaa. Vasta n. viimeisen puolen vuoden aikana työvoiman kysyntä lähtenyt laskuun. Voisiko tästä päätellä, että aktivointiasteen ylläpitäminen on järkevää työllisyyspolitiikkaa? Työttömien Keskusjärjetön mielestä ei tule heikentää aktiivista työvoimapolitiikkaa erityisesti tilanteessa, jossa työttömyys on lähtenyt muutenkin kasvuun ja yksityisellä sektorilla tehdään konkursseja vuosituhannen alun ennätystahtiin? Palveluita tulee vahvistaa heikentämisen sijaan.

Palkkatuen heikentäminen ja mahdollisesti palkkatuen käyttöasteen väheneminen tulee näkymään joissakin pienemmissä yhdistyksissä myös niin, että kuntouttavan työtoiminnan osallistujien määrä vähenee. Palkkatuella on saatettu hankkia ohjausresursseja, joilla on myös järjestetty työ- ja toimintakäykyä ylläpitävää toimintaa kuntouttavan työtoiminnan asiakkaille.

Lausuttavaa työllistämiselvoitteen ja siihen liittyvän sääntelyn kumoamisesta?

Työllistämiselvoitteen perusteella yhdistykseen palkattuja työntekijöitä on ollut niin kauan, kun työllistämiselvoite on ollut käytössä. Se on ollut monelle pitkäaikaistyöttömälle henkireikä, että on päässyt yhdistykseen töihin – ennen virallista eläkettä. On todella suuri heikennys palveluihin, että kunnilla ei olisi jatkossa työllistämiselvoitetta. Työllistämiselvoitteen mukaisia työpaikkoja haetaan ja kunta on velvoitettu sellainen järjestämään. Hallituksen esitys ei perustu sillä tavalla todellisuuteen, että kohderyhmälle löytyisi muita töitä avoimilta työmarkkinoilta. Harvalle tässä kohderyhmässä löytyy. Työllistämiselvoitteella on nimenomaan pyritty siihen, että kunnat

aktiivisemmin pyrkisivät järjestämään kuntalaisille töitä. On vaikea käsittää, mitä tällä esityksellä tavoillaan, muuta kuin lyhytaikaisia ja näköisiä säästöjä työllisyyden järjestämisen kustannuksista.

Miten työttömyysturvan lisäpäiväoikeuksille ulotettu 25 % ansiosidonnaisen työttömyysturvan leikkaus vaikuttaa leikkauksen kohteeksi joutuneiden ihmisten eläkkeisiin?

Lausuttavaa työttömyysturvaseuraamuksia koskevasta ehdotuksesta?

-

Lausuttavaa ehdotuksesta, joka koskee luopumista eräistä työssäoloehdosta ja ansiopäivärahan määrä koskevista ikäsidonnaisista poikkeuksista?

-

Lausuttavaa vaikutuksista kotitalouksiin?

-

Lausuttavaa esityksen taloudellisista vaikutuksista (ml. vaikutukset julkiseen talouteen, työllisyyteen ja kuntiin)?

-

Lausuttavaa vaikutuksista toimeenpanijoihin (ml. vaikutukset työttömyysetuuden maksajiin ja julkisen työvoimapalvelun järjestäjään)?

-

Lausuttavaa muista vaikutuksista (ml. vaikutukset yrityksiin ja muihin työnantajiin)?

-

Lausuttavaa siitä miten muutosten vaikutuksia voitaisiin seurata ja arvioida jälkikäteen?

-

Lausuttavaa voimaantulosta ja siirtymäsäännöksestä?

-

Muuta lausuttavaa esityksestä?

Ilman kokonaisvaltaista vaikutusarviota, jossa selvitetään joutuvatko ihmiset aivan kohtuuttomiin tilanteisiin, tätä esitystä ei tule viedä eteenpäin. Etenkin pienituloisissa ammateissa työskentelevät eivät hyödy käytännössä ansiosidonnaisesta työttömyysturvasta juuri lainkaan ja näin ollen eivät hyödy esimerkiksi siitä, että heiltä kuitenkin peritään palkoista maksuja, joilla näitä rahoitetaan muille.

THL:n selvityksessä on esimerkiksi todettu, että perusturva ei Suomessa riitä täyttämään inhimillisen elämän edellytyksiä. Tällä esityksellä yhä useamman työntekijän kohtalo on päätyä viimesijaisen

toimeentulon pariin. Työttömien perheiden syrjäytymisen kannalta tämä on erittäin huono kehitys. On äärimmäisen huonoa kehitystä myös työllisyyden kannalta, että työväestö on yhä suuremmalta osin sellaista, että se joutuu turvautumaan monimutkaiseen moniportaiseen sosiaaliturvaan, tai vältellessään sitä, joutuu pärjäämään Suomessa äärimmäisessä niukkuudessa.

Kohdennettu kysymys TE-toimistoille ja työllisyyden edistämisen kuntakokeilussa mukana oleville kunnille: Mikä on tilastotietoihin tai arvioon perustuva käsityksenne muutoksen taloudellisista ja muista vaikutuksista, jos palkkatuettu työ kerryttäisi kokonaisuudessaan työssäolovelvoitetta ja koulutusta vailla oleville nuorille asetettua seuraamusta?

-

Haapakoski Jukka
Työttömien Keskusjärjestö ry